
Kyrkomötet Organisationsutskottets betänkande 2013:12

Direkta eller indirekta val

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas två motioner. I motion 2013:58 föreslås ett uppdrag till kyrkostyrelsen att ta fram former för indirekt val till stiftsfullmäktige i valet 2017. I motion 2013:65 föreslås ett uppdrag som innebär förslag till ändringar i kyrkoordningen som innebär att val till församlingsråd ändras från nuvarande indirekta val till direkta val. Utskottet föreslår att motionerna avslås.

Till betänkandet är fogat ett yttrande från Läronämnden om indirekta val till stiftsfullmäktige.

I betänkandet finns två reservationer.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2013:58.
2. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2013:65.

Motionernas förslag

Motion 2013:58 av Gunvor Torstensson och Gustaf Bengtsson, Indirekta val till stiftsfullmäktige

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att ta fram former för indirekt val till stiftsfullmäktige för tillämpning i valet 2017.

Motion 2013:65 av Claes Björndahl, Förändring av val till församlingsråd från indirekta till direkta val

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att återkomma med förslag till ändringar i kyrkoordningen som innebär att val till församlingsråd ändras från nuvarande indirekta val till att istället vara direkta.

Yttrande från Läronämnden

Läronämnden har yttrat sig över motion 2013:58 i Ln 2013:7y, *bilaga 1*.

Bakgrund

Indirekta val till stiftsfullmäktige

Kyrkomötet avsåg 2008 motion 2008:76 i vilken föreslogs att de gällande reglerna om direkta val till stiftsfullmäktige och kyrkomöte skulle ändras till förmån för indirekta val. Utskottet anförde att motion skulle avslås utifrån det ställningstagande och med den motivering som utskottet tidigare formulerat i sitt betänkande (O 2007:5). I det betänkande fördes ett allmänt resonemang om direkta och indirekta val framförallt utifrån en motion om direkta val till kyrkomötet.

I betänkandet O 2007:5 noterades i bakgrundstexterna att en av de mest omdiskuterade frågorna vid utarbetandet av kyrkoordningen gällde i vilken utsträckning olika beslutande organ skulle väljas genom direkta eller indirekta val. Denna fråga hade också varit mycket debatterad alltsedan dess. Utredningen *Välja med förtroende*, Svenska kyrkans utredningar 2006:2, konstaterade i sitt betänkande (sid. 125) att man i argumentationen för och mot direkta och indirekta val kan se två huvudlinjer. Den ena utgår, enligt utredningen, från att i en demokratiskt uppbyggd organisation bör de enskilda medlemmarna ha ett direkt inflytande över vilka personer som ges förtroendet att representera dem och fatta beslut.

Detta, menade man, är ett huvudargument för direkta val. Den andra argumentationslinjen utgår från vilka uppgifter, vilken ställning och inte minst vilka relationer de olika nivåerna har. Argumenten för indirekta val hämtas, enligt utredningen, från den argumentationslinjen och kan sägas framhålla församlingen som en grund för övriga (organisatoriska) nivåer. De långvariga, återkommande och omfattande diskussionerna visar, anförde utredningen, att båda typerna av argument har skäl för sig.

Utredningen föreslog att det, för att alla församlingsmedlemmar skall kunna vara med och utse de förtroendevalda i församlingen, ska finnas ett genom direkta val utsett beslutande organ i alla församlingar. Valen till samfällighet föreslogs till skillnad mot vad som nu gäller bli indirekta medan valen till stiftsfullmäktige och Kyrkomötet även fortsättningsvis skulle vara direkta. I båda dessa avseenden fanns reservationer till betänkandet.

Remissinstanserna framförde i stor utsträckning kommentarer och synpunkter i frågorna om direkta eller indirekta val till stiftsfullmäktige och kyrkomötet i ett sammanhang.

Också i en av reservationerna och i ett särskilt yttrande behandlades dessa frågor gemensamt.

När det gäller valen till stiftsfullmäktige ansåg utredningen att dessa skulle vara direkta för att markera stiftets karaktär och självständighet samt för att värna kyrkomedlemmarnas demokratiska inflytande. Vad slutligen avsåg valet till kyrkomötet ansåg utredningen att dessa skulle vara direkta då man ansåg det angeläget att bibehålla de enskilda kyrkomedlemmarnas delaktighet och demokratiska inflytande på kyrkomötets sammansättning. Man ansåg också att valbarheten skulle vara inskränkt till valkretsen.

Direkta val till församlingsråd

Organisationsutskottet behandlade i sitt betänkande 2012:2, Strukturfrågor, två motioner om direkta val till församlingsråd. I motion 2012:16 föreslogs att kyrkostyrelsen skulle få i uppdrag att återkomma med förslag till reglering i kyrkoordningen som innebär att från och med kyrkovalet 2017 återinföra ordningen med direktval till församlingen. I motion 2012:52 föreslogs ett uppdrag till kyrkostyrelsen att återkomma med förslag till reglering i kyrkoordningen som innebär att det är församlingens medlemmar som väljer församlingsråd.

Organisationsutskottet föreslog att de båda motionerna skulle avslås vilket även blev kyrkomötets beslut. Organisationsutskottet anförde:

Läronämnden konstaterar i sitt yttrande Ln 2012:3y att församlingen är den grundläggande enheten i Svenska kyrkan. Här samlas människor kring ordet och sakramenten. Det är primärt i församlingen som kyrkan blir synlig. I vår kyrkotradition möts ämbetslinjen och former för lokalt självstyre. Det lokala självstyret har utformats på flera sätt genom historien och kan från läromässig synpunkt gestaltas på olika sätt, avslutar Läronämnden.

I motion 2012:16 och motion 2012:52 föreslås uppdrag till kyrkostyrelsen att återkomma till kyrkomötet med förslag om direktval till församlingen/församlingsråd.

Utskottet menar att kyrkostyrelsens förslag på ett bra sätt ger förutsättningar för församlingarna att under eget ansvar och med eget inflytande påverka församlingens verksamhet i ett pastorat. Utskottet vill peka på att den gemensamma församlingsinstruktionen i pastoratet är en god grund för att beskriva förutsättningar, förväntningar och ansvar för den lokala församlingens arbete. Det är tillfredsställande att den föreslagna kyrkoordningsregleringen innebär att pastoratets kyrkofullmäktige ska ha en skyldighet att genomföra ett församlingsmöte eller någon annan form av nomineringsmöte för att säkerställa församlingens inflytande över vilka som väljs till församlingsråden. Det förutsätts att nomineringarna tillmäts stor betydelse när kyrkofullmäktige väljer församlingsråd och det måste uppfattas som positivt att valbarheten inte inskränks till den enskilda församlingen utan är utvidgad till hela pastoratet. Det råder också stor frihet att finna lämpliga former för nomineringsmöten och dessa kan ses som en naturlig del i församlingens egen verksamhet. Möten kan förläggas i samband med gudstjänster och andra sammankomster i församlingen. Utskottet förutser att avsaknaden av detaljreglering kommer att bidra till att en mångfald av mötesformer utvecklas. En ordning med nomineringsmöten visar tydligt på församlingens inflytande och delaktighet då dessa föreslår personer till uppdragen. Utskottet noterar slutligen att den föreslagna formuleringen i 4 kap. 23 § möjliggör att de genomförs flera möten i samband med nomineringarna.

Utskottet menar sammantaget att det förslag som lagts fram om indirekta val till församlingsråden väl uppfyller demokratiska kriterier och skapar förutsättningar för lokalt inflytande. Motionerna 2012:16 och 2012:52 bör därför avslås.

Utskottets överväganden

Indirekta val till stiftsfullmäktige

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2013:58.

Utskottet noterar att frågan om direkta eller indirekta val till stift och kyrkomöte diskuterats grundligt och behandlats av kyrkomötet vid ett flertal tillfällen. Utskottet anser att motion 2013:58 om indirekta val till stiftsfullmäktige bör avslås utifrån de ställningstaganden som tidigare gjorts 2007 i betänkandet O 2007:5. Utskottet vill särskilt anteckna att utskottet menar att valen till stiftsfullmäktige bör vara direkta för att markera stiftets karaktär och självständighet samt för att värna kyrkomedlemmarnas demokratiska inflytande. Med detta ställningstagande upprätthålls, enligt utskottet, den syn på stiftet som regionalt pastoralt område som läronämnden betonat i sitt yttrande Ln 2013:7y.

Direkta val till församlingsråd

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2013:65.

I betänkandet O 2012:2, *Strukturfrågor*, uttalade utskottet att de indirekta valen till församlingsråd på ett bra sätt ger förutsättningar för församlingarna i pastorat

att under eget ansvar och med eget inflytande påverka församlingens verksamhet i ett pastorat. Utskottet uttalade bland annat att en ordning med nomineringsmöten visar på församlingens inflytande och delaktighet då dessa föreslår personer till uppdragen. Utskottet menade sammantaget att förslaget om de indirekta valen till församlingsråden väl uppfyller demokratiska kriterier och skapar förutsättningar för lokalt inflytande.

Utskottet menar att kyrkomötet bör avslå motion 2013:65 utifrån tidigare överväganden och ställningstaganden samt det faktum att den nuvarande ordningen ännu inte tillämpats i praktiken.

Uppsala den 27 september 2013

På Organisationsutskottets vägnar

Torgny Larsson, ordförande

Per Westberg, sekreterare

Beslutande: Torgny Larsson, ordförande, Marta Axner, Anton Härder, Anna Brandoné, Kristina Lejdström, Olle Reichenberg, Ann-Britt Åsebol, Anders Björkman, Conny Tyrberg, Camilla Widepalm Heurén, Per Lindberg, Sofia Särdaqvist, Peder Fohlin, Christer Kax Sundberg och Carin Åblad Lundström.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Aina Andersson, Micael Åsman, Sten-Arne Burman, Ingela Arheden, Bengt Kjellgren, Rolf Persson, Gudrun Carlsson, Sven-Erik Björklund, Per Ingvarsson, Marika Markovits, Ulla Littgren och Celina Falk.

Biskoparna Eva Brunne och Jan-Olof Johansson har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation 1

Vi reserverar oss till förmån för bifall till motion 2013:58.

Kyrkan framträder som församlingar och stift och den kyrkosyn som kommer till uttryck i kyrkoordning är att församling/pastorat är kyrkans grundläggande enheter. Det demokratiska i ett direktvalt stiftsfullmäktige kan ifrågasättas eftersom det ger möjligheter för grupper utan församlingsförankring att ta plats, att det saknas partiskiljande frågor som väljarna kan ta ställning till och därför att stiftens uppgifter handlar om att främja och ha tillsyn över församlingarna och inte att besluta om frågor som rör enskilda medlemmar. Valet kräver också stora resurser, och det finns stora möjligheter att reducera dessa om vi återgår till ett indirekta val. Förutsättningarna för ett indirekt val i stiftsfullmäktige är också bättre idag än före år 2000 eftersom strukturförändringar har gjort antalet kyrkofullmäktige mycket färre. Kyrkostyrelsen bör därför få i uppdrag att ta fram former för hur ett sådant val skulle kunna gå till för att möjliggöra tillämpning i kyrkovalet 2017.

Per Lindberg, Sofia Särdaqvist, Peder Fohlin, Conny Tyrberg och Camilla Widepalm Heurén

Reservation 2

Jag reserverar mig till förmån för bifall till motion 2013:65.

Carin Åblad Lundström

Indirekta val till stiftsfullmäktige

Läronämndens yttrande över motion 2013:58

I yttrande Ln 1999:3 konstaterade läronämnden att

... stiftet är Svenska kyrkan på den regionala nivån, inte en sammanlutning av de församlingar som ligger inom stiftets område. Stiftets uppgift är att ha tillsyn så att församlingar och de som står i vagnstjänsten i ord och handling gestaltar det kristna budskapet. Stiftet har, liksom församlingen, men till skillnad från den nationella nivån, karaktäriserats som ett pastoralt område.

Under förutsättning att denna syn på stiftet upprätthålls kan val till dess organ utformas på olika sätt.

Uppsala den 21 augusti 2013

På Läronämndens vägnar

Anders Wejryd, ordförande

Christopher Meakin, sekreterare

Närvarande: Ärkebiskop Anders Wejryd, ordförande, biskop Ragnar Persenius, biskop Martin Modéus, biskop Hans-Erik Nordin, biskop Thomas Söderberg, biskop Jan-Olof Johansson, biskop Antje Jackelén, biskop Per Eckerdal, biskop Esbjörn Hagberg, biskop Tuulikki Koivunen Bylund, biskop Hans Stiglund, biskop Sven-Bernhard Fast, biskop Eva Brunne, Anna Karin Hammar, Margarethe Isberg, Karin Johannesson, Fredrik Lindström, Jesper Svartvik och Kristin Zeiler.